

Helleborus: meer dan alleen een kerstroos

Een mooie vroege bloeier

Al vanaf half oktober staan de eerste bloeiende *Helleborus*-planten te koop. Bij deze 'kerst-bloeiers' gaat het om specifieke rassen die na jarenlang veredelingswerk al voor de kerst bloeien, zoals de populaire *Helleborus niger* 'Christmas Carol' met witte bloemen. Bij elkaar bestaan er wel tientallen soorten en variëteiten die in de winter en het vroege voorjaar bloeien. Ze vormen een welkome aanvulling op de wintertuin in een periode dat er nog maar weinig andere planten bloeien.

Auteur: Marleen Arkesteijn

Van oorsprong komen veel van de in Nederland gebruikte *Helleborus*-soorten uit bosrijke heuvels en bergachtige gebieden in Zuid- en Midden-Europa en West- Azië. Het stinkend nieskruid is inheems in de Belgische en Franse Ardennen, Duitsland en Engeland.

Aantrekkelijk in de wintertuin

Helleborus staat momenteel erg in de belangstelling. Deze vaste plant vormt een aantrekkelijke toevoeging aan de wintertuin, zowel door het blad als de bloei. In tegenstelling tot veel andere vaste planten behoudt *Helleborus* ook 's winters zijn leerachtige bladeren, die opvallen door hun glans, vorm en/of groen kleurpatroon. De planten horen bij de ranonkelfamilie, net als bijvoorbeeld boterbloemen en anemonen. Het bijzondere van deze bloemen is dat ze bestaan uit vijf kelkbladen. De kroonbladeren zijn veranderd in hoornvormige honingklieren waarin nectar wordt uitgescheiden. Door de vroege bloei zorgen ze voor voedsel wanneer de eerste bijen ontwaken uit hun winterslaap. De planten zijn goed winterhard en houden van goed gedraineerde grond, niet te droog,

maar ook niet zo nat dat ze met hun voeten in het water staan. Ze doen het goed in de zon en schaduw, maar halfschaduw heeft de voorkeur – net als op hun natuurlijke standplaats in de bossen.

Kerstrozen voor binnen en buiten

'De kerstrozen die echt met kerstmis bloeien, zijn selecties van *Helleborus niger*', vertelt Bob Hoogerdijk. Hij is commercieel directeur bij Hoogeveen Plants in Hazerswoude-Dorp. Dit bedrijf kweekt en vermarkt visueel aantrekkelijke tuinplanten. Deze zijn via cash-and-carry's in Nederland en België te koop. *Helleborus* is een van de belangrijke productgroepen waarop het bedrijf zich richt. Wereldwijd gezien is Hoogeveen Plants zelfs de grootste producent van *H. niger* 'Christmas Carol', die zijn weg vindt in heel Europa. Rond de kerst kopen veel mensen ook kerstrozen voor binnen. 'Het zijn eigenlijk buitenplanten. Binnen bloeien ze veel sneller uit. Je moet de plant dan als het ware zien als een mooie bos bloemen. Maar je kunt de planten ook tijdelijk binnen zetten. Als je ze daarna in de tuin plant,

Deze vaste plant vormt een aantrekkelijke toevoeging aan de wintertuin, zowel door het blad als de bloei

H. foetidus, ook wel stinkend nieskruid genoemd, bloeit van december tot maart.

Helleborus niger Christmas Carol

heb je er nog tot en met februari of maart plezier van.'

Nieskruid, kerstroos en lenteroos

De populaire kerstbloeiër 'Christmas Carol' is het resultaat van langdurig veredelingswerk. 'Van oorsprong bloeit *H. Niger* vanaf medio februari, terwijl *H. niger* 'Christmas Carol' al vanaf oktober bloeit. Door vroege bloeiers te kruisen en te selecteren, is er een vroeger bloeiende selectie ontwikkeld. De eerste kruisingen om tot vroeger bloeiende planten te komen, dateren al van dertig jaar geleden. Een andere vroege bloeiër is *H. niger* 'Praecox', die vanaf medio januari bloeit', legt Hoogerdijk uit. Behalve de kerstroos zijn er tientallen andere soorten. Veel gebruikte soorten binnen het geslacht *Helleborus* zijn *H. niger*, *H. orientalis*, *H. lividus*, *H. argutifolius*, *H. foetidus*, *Helleborus* x *nigercors* en *Helleborus* x *sternii*. De Nederlandse namen zijn nieskruid, kerstroos (*H. niger*), lenteroos (*H. orientalis*) en stinkend nieskruid (*H. foetidus*).

Deze soorten kunnen verdeeld worden in twee typen: de stengelvormende en stengelloze soorten.

H. Niger en *H. Orientalis* vormen geen stengel met bladeren, zoals de andere soorten.

De bladeren en bloemen komen apart uit de grond. De bloemen worden al in de voorgaande zomer gevormd. De overige soorten zijn stengelvormende soorten. De bloemen en bladeren zitten aan dezelfde tak. Aan de stengels kunnen wel 50 bloemen komen.

Mooie combinaties

Met *Helleborus* kun je eindeloos variëren. Hoogerdijk heeft in zijn eigen tuin bijvoorbeeld een mooie combinatie gemaakt van de wintergroene siergrassoort zwarte slangenaar (*Ophiopogon planiscapus* 'Niger') en 'Christmas Carol'. Ook in combinatie met vroeger bloeiende bollen als sneeuwkllokjes of met *Cyclamen coum* doet *Helleborus* het goed.

Gangbare soorten

Helleborus niger

De Nederlandse naam voor *H. Niger* is de

kerstroos. In tegenstelling tot wat de naam doet vermoeden, bloeit deze soort in de tuin pas vanaf januari tot maart. De plant is groenblijvend en wordt ongeveer 30 cm hoog. De bladeren zijn glimmend donkergroen en leerachtig. Omdat de bladeren meestal hoger zijn dan de bloemen, wordt in de tuin vaak het blad verwijderd voor de bloei. De bloemen zijn wit en verkleuren later naar groen of roze. Op iedere stengel komen maar één of twee bloemen. *H. Niger* 'Christmas Carol' is een heel bekende soort, die op grote schaal gekweekt wordt.

Helleborus orientalis-hybriden

H. orientalis komt van oorsprong uit meer oostelijk gelegen gebieden als Griekenland, Bulgarije en Turkije tot Centraal-Azië. Dit zijn echte favorieten bij tuinliefhebbers. Er is veel gekruist, zowel onderling als met andere *Helleborus*-soorten, waardoor er honderden verschillende cultivars zijn ontstaan met bloemen in veel soorten en maten: effen, gestreept of gestippeld, en in spannende bloemkleuren: van wit naar geel en groen, licht en donker roze tot heel donker zwartpaars. *H. orientalis* bloeit iets later dan de andere soorten, van januari/februari tot mei.

Helleborus argutifolius

H. Argutifolius – nieskruid – komt van oorsprong voor op de mediterrane eilanden Corsica en Cyprus. Hier groeit hij in de bergen, waar het in de winter flink koud kan zijn. Deze *Helleborus* valt op door zijn grijsgroene glimmende gestekelde blad en 20 tot 50 hangende komvormige groene bloemen met een doorsnede van 2 tot 4 cm. In de tuin kan deze plant 1 m hoog worden. Het blad is grijsgroen, glimmend en gestekeld. De planten bloeien van februari tot april.

Helleborus foetidus

H. foetidus, ook wel stinkend nieskruid genoemd, komt uit de Belgische en Franse Ardennen, Duitsland en Engeland. De plant bloeit van december tot maart. Aan het einde van de stevige stengels komen hangende klokvormige groene bloemen met een doorsnede van 2 cm in trossen. Na vijf jaar kan de plant een hoogte van 80 tot 100 cm bereiken.

H. orientalis 'Hello Ruby' heeft dieppaarse bloemen.

HELLO, HELLEBORUS
by The Plant Garden

Bob Hoogerdijk

Hoogveen Plants

H. orientalis 'Double Ellen Pink' valt op door de mooie dubbele roze bloemen op lange stelen.

HELLO, HELLEBORUS
by The Plant Garden

De bladeren zijn donkergroen, smal en diep ingesneden.

Helleborus lividus

H. lividus komt van oorsprong van het Spaanse eiland Mallorca en is minder winterhard dan de andere soorten. De plant wordt 40-50 cm hoog. Hij bloeit vanaf december tot maart met trossen groen-roze hangende bloemen op een bloemsteel. Het blad is groen-zilver.

Helleborus x sternii

Helleborus x sternii – ook wel Corsicaanse *Helleborus* genoemd – is een kruising tussen *H. argutifolius* en *H. lividus*. Deze plant is genoemd naar de botanicus dr. Frederick Stern uit Engeland, die zich onder andere met het kruisen van deze twee soorten bezighield. Het resultaat is een plant met dezelfde winterhardheid als *H. Argutifolius*, maar met de mooie gemarmerde bladeren van *H. lividus*. Er zijn verschillende variaties en tekeningen. *Helleborus x sternii* is een variabele soort met groenige

bloemen met een rode waas. Deze wintergroene vaste plant wordt zo'n 60 cm hoog en breed.

Tips en weetjes

- Snoeien is in principe niet nodig. De oudere, minder mooie bladeren wegnippen kan natuurlijk wel. Er komen dan weer 'verse' bladeren voor terug. Sommige *Helleborus*-soorten, zoals *H. orientalis* en *H. niger*, mogen zelfs helemaal teruggesnoeid worden vlak voor de bloei.
- Schrik niet wanneer de plant gaat hangen bij vorst. Wanneer het vriest, trekt *Helleborus* het water uit het blad en de bloem ter bescherming terug naar de wortels. Komt de temperatuur weer boven nul, dan pompt de plant het water weer op en staat de kerstroos weer fier overeind.
- Speciaal voor hoveniers: kies niet voor planten zonder blad. Deze worden bij de kweker afgeknipt om ze op dat moment decoratiever te maken.

• De planten zijn in verschillende sorteringen te koop. Kies voor aanplant liever een voldoende zware kwaliteit met een goede wortelgroei. Denk aan planten in een 14- of 17-centimeterpot van boven de tien euro. Ter indicatie: voor een vak van een vierkante meter zijn negen tot twaalf planten in potmaat 17 cm nodig.

• Als kwekers *Helleborus* in grote aantallen willen vermeerderen, gebeurt dit vanuit zaad of via weefselkweek. Planten die zijn vermeerderd via weefselkweek, zijn genetisch identiek en zien er allemaal hetzelfde uit. Bij vermeerdering door middel van zaad is er altijd sprake van enige variatie in kleur en groei.

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

De populaire kerstbloeiër 'Christmas Carol' is het resultaat van langdurig veredelingswerk